

Aalisarneq pillugu EU-mut isumaqatigiissutip sivitsorneqannginnissaa aammalu EU-mi OCTA-mut ilaasortaajunnaarnermi pitsaaqutissat ajoqutissallu pillugit oqallittoqarnissaanik siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq, Pele Broberg, Naleraq)

Akissuteqaat

(Naalagaaffinngornissamut Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq)

Inatsisartunut ilaasortaq Pele Broberg Naleraq apeqqutip ilisimasat aallaavigalugit oqallisigineqarlunilu paasineqarnissaa siunertaralugit apeqquteqaat aallaavigalugu oqallittoqarnissaanik siunnersuutinnut qujanaq. Aalisarnermi EU-mik suleqatigiineq pillugu isumaqatigiissuterput aammalumi EU-mik suleqatigiissutigut allat eqqartorneqalersinnagit tunngaviit sueneri ilisimassallugit pingaaruteqarpoq. Nunanik allanik niueqateqartarnitsinnut tunngatillugu paasissutissat eqqortut piginissaat aammalu avatitsinnut niuersinnaanissamut piumasqaatit aamma ilisimassallugit pingaaruteqarpoq.

Kalaallit Nunaata EF-iusimasumit anineranut atatillugu allannguummik isumaqatigiissusiortoqarpoq Kalaallit Nunaannik Isumaqatigiissut 1985-imeersumik taaneqartartumik. Isumaqatigiissummut Tapiliussami erseqqissaassutigineqarpoq Kalaallit Nunaata EU-p aalisakkanit nioqqutissanik niuffaffinnut appakaassinnaanera EU-p Kalaallillu Nunaata akornanni aalisarnermut naammaginartumik isumaqatigiissummik tunngaveqartoq. Isumaqatigiissut taana EU-p Kalaallit Nunaani aalisarsinnaajuarnissaminik kissaateqarneranik aammalu Kalaallit Nunaata EU-mi ilaasortatut aningaasanik pisartagarisimasaminik annaasaqarusunnginneranik aallaaveqarpoq. Kalaallit Nunaat nunani OLT-imi ilaasortaasuni kisiartaalluni EU-mi niuffaffinnut akitsuuteqanngitsumik niuersinnaatitaavoq - ilutigisaanillu Kalaallit Nunaat tassaalluni nunanut OLT-imi ilaasortanut EU-mit tapiissutaasartunik/Kalaallit Nunaat pillugu aalajangiineq aqutugalugu tapiissutinik pissarsinerpaasartoq. Tamannalu allanngortittariaqassappat EU-mik isumaqatigiissummi aalisarnermut tunngatillugu oqaasertanik allannguisoqaqqaartariaqarpoq taamaalillunilu EU-mi nunat ilaasortaasut tamarmik akuereqqaartariaqassavaat atuutsilersillugulu. Nunat EU-mi ilaasortaasut isumaqatigiissummik allanngortitsinissamik pilersaaruteqarnerisut Naalakkersuisunit massakkuugallartoq ilisimaneqanngilaq.

Ukiulli ingerlanerini isumaqatigiissut isorineqartarsimavoq ilaatigut oqaatigineqartarluni EU aalisakkanik piunngitsunik pappiaraannartigut allassimasunik akiliuteqartarsimasoq. Tamatuma kingunerisaanik aalisarnermut isumaqatigiissut ukiut untritnilikkaat nikinnerisa nalaani allanngortiterneqarlunilu marloqiusanngortinneqarpoq, tassalu aalisarneq pillugu peqatigiinnissamut isumaqatigiissut tapiliussallu tassunga atasut kiisalu peqatigiinnissamik isumaqatigiissut/Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissut, tassanga aningaasat pissarsiarineqartartut ilaat ilinniartitaanermut atorneqartarlutik, massakkullu mingutsitsinngitsumik ineriartortitsineq taakkunanga aamma aningaasaliiffigineqartalerluni. Aalisarneq pillugu isumaqatigiissut aammalu peqatigiinnissamik isumaqatigiissut/Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissut aqutugalugit Nunatta Karsia ukiumut 392 mio. kr. missaanik (2022-mi kisitsisit) pissarsisarpoq, tassalu aalisarneq pillugu isumaqatigiissut aqutugalugu 169 mio. kr.-it Suleqatigiinnissamullu isumaqatigiissut aqutugalugu 223 mio. kr.-it. Kisitsisit

ukiumiit ukiumut allanngorartarput ilaatigut anguniakkat anguneqarsimaneri aammalu EU-mut pisassiissutissatut isumaqatiginninniutigineqartussat annertussusaat apeqqutaallutik.

Aningaasat massakkut marlunngorlugit avinneqarsimagaluartut aalisarsinnaanissamut periarfissat OLT-imillu aaqqissuussinerit naalakkersuinikkut imminnut ataqatigiittutut isigineqartarput. Aalisarneq pillugu EU-mik isumaqatigiissutip kalaallit tungaaniit atorunnaarsinneqarnissaa kissaatigineqalissagaluarpas atingaasat Kalaallit Nunaata OLT/Kalaallit Nunaanut isumaqatigiissut aqqutigalugu pissarsiarisartagai eqqorneqassapput. Tamassuma sunniutissaata annertussusissaa oqaatigiuminaappoq, taamaattumillu Aalisarneq pillugu isumaqatigiissut atorunnaarsinneqassappat Nunatta Karsiata ukiumut qanoq annaasaqartigisarnissaa erseqqissumik oqaatigineqarsinnaangilaq.

Ilanngullugu oqaatigineqassaaq aalisakkanit tunisassiat akitsuutitaqanngitsumik EU-mut tunisinnaneri aningaasanik aamma naleqarmat. Tamassuma 2022-mi nalinga 235 mio. kr. missaanut missingerneqarsimavoq. EU-mik aalisarneq pillugu isumaqatigiissut atorunnaarsinneqarpat kalaallit tunisassiat EU-mit akitsuuserneqartalissapput, akitsuutillu annertussusissaat eqqarsaatigalugit aalisakkat suuneri apeqqutaatinneqartassallutik. Tamanna EU-mi innuttaasut maluginaviangilaat kalaallilli suliffeqarfiutaat suliffeqarfinit EU-mik niuernikkut isumaqatigiissuteqarsimasunit allanit ajornerusumik inissisimalissapput.

Akitsuusersugaannginneq atorunnaarpat 235 mio. kr.-t missaannik ingerlatseqatigiiffinnut avammut niuertunut aningaasartuutit qaffannerinik tamanna kinguneqassaaq, niueriaatsit assinga suli atornerqarpat. Akitsuusersugaannginnerup atorunnaarnera ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaannit pisortat isertitaat 62,4 mio. kr.-nik ikilissasut naatsorsuutigineqarpoq.

Aalisarneq pillugu isumaqatigiissutip atorunnaarsinneratigut aalisakkallu EU-mut pisassiissutigineqartartut nammineq aalisarnerisigut pisortat isertittagaasa ukiumut 190 mio.kr. missaannik amerleriarinnaanerit missingerneqarnikuvoq. Aningaasat taakku Kalaallit Nunaata massakkut EU-mit pissarsiarisartagaani 392 mio.kr.-iusunit annikinnerungaarput. Tassungalu akitsuutinik akiliuteqartannginnikkut isertittakkat qaavatigut ilassutigineqassallutik.

Aalisarnikkut peqatigiinnissamik isumaqatigiissutip OLT-imilu peqataanitta niuernikkut isumaqatigiissummik taarserneqarneratigut akitsuusersuisannginnerup ilaata utertissinnaanera soorunami periarfissaavoq, niuernikkullu nalinginnaasumik isumaqatigiissuteqalernikkut nunatut OLT-imi ilaasortatut EU-mik suleqateqarunnaarnikkut akiliutigisartagariligassatta annertussusissaa naluarpas.

Erseqqissaatigineqartariaqarpoq nunat Kalaallit Nunaanit niueqatigineqartussat eqqartornerini EU-mik aalisarnikkut isumaqatigiissuteqarneq attuumassuteqanngimmat. Nunat tunisassianik tunitsiviusussat ingerlatseqatigiiffiit namminneerlutik aalajangertarpaat. Kalaallit Nunaata nunat EU-mi ilaasortaannigitsut niueqatigisarpai soorlu Japan, Kina, UK aamma USA. Taamatut niuersinnaanerput EU-mik isumaqatigiissuteqarsimanitta unitsissinnaangilaa. Nunat niueqatigisartakkatta kikkuneri eqqarsaatigalugit assartuiffiusussat, niuernikkut isumaqatigiissutit tassunga ilanngullugit akitsuutitaqanngitsumik niueqateqarsinnaanerit soorunalumi apeqqutaasarput. Taamaattumik nunanut allanut, sillimaniarnermut illersornissamullu tunngasutigut periusissiaq nutaaq, partiinit tallimaasunit sisamanit

akuerineqarsimasoq, aqputigalugu niuernitta assigiinngisitaarnerulernissaa niuernikkullu nutaanik isumaqatigiissuteqarnissaq Naalakkersuisut sulissutiginiarmassuk nuannerpoq, taamaasiornikkut niuerfinnik nunanillu ataasiakkaanik niueqateqarunnaarluni nunat niuerfigisartakkat amerlineqarsinnaammata. Periusissiap anguniakkallu ataatsimoorunneqannginneri uggornarpoq.

Naggasiullugu oqaatigissavara Naalakkersuisut nunanik sanilitsinnik nunanillu niueqatigerusutatsinnik suleqateqarnigut inerisarlugillu naleqqussartuartarniarmassuk, EU-mullu tunngasut ingerlaavartuik nalilersortarniarlugit. Periusissiami nutaami, Inatsisartuni partiinit amerlanerussuteqarluartunit akuerineqarsimasumi, niuernikkut pissutsit ineriartortinnissaat niuernikkullu isumaqatigiittoqartarnissaa Naalakkersuisut ukkariniarpaat, tassalu avammut niuernerput nunanillu allanit eqqussuinerput eqqarsaatigalugit innuttaasunut ingerlatseqatigiiffinnullu iluaqutaasussamik niuerfissanik nutaanik nassaarniarloqarnissaa naalakkersuisut ukkatariniarpaat.